

je živel«, »Rožic ne bom trgala«, »Nezvesta« itd., torej pesmi, o katerih natančno vemo, kdo jih je uglasbil in kdaj. Torej: ne, da niso ti napevi karakteristični, ampak sploh niso narodni. Celó Oskarju Devu, ki je, kakor znano, dosedaj še najbolje prirejal narodne napeve, se je zgodilo, da je v svojo zbirko uvrstil napev, čigar uglasbitelja poznam osebno celo jaz. To je kot narodna nagrobница zaslovela pesem »Vigred se povrne«, komponirana okoli 1860. leta, izdana v prvem zvezku Vavknove zbirke »Glasi gorenjski« brez označbe njenega komponista. Komponiral jo je Janko Škrbinec, šolski vodja v pokoju, kar sem po dolgih ovinkih zvedel zadnje čase.

Potem so še druge pesmi, ki veljajo za narodne. To so vse one, ki živijo — kakor sem že omenil — od opisovanja prve in pete stopnje z neizrazito melodiko. Eden bolj razvitih eksemplarov tega tipa je zadnje čase v Ljubljani zaslovela koroška pesem »Tam čez izaro«. Napev je alpske konstrukcije, vendar je pomešan z elementi, ki niso značilni za alpsko pesem. Res, čudno je, kako napačne predstave imajo ljudje o pristnosti in značilnosti slovenskih pesmi. Kar se tiče o izberi obdelovalnega gradiva, se mora z žalostjo konstatirati, da vzorne izdaje nimamo. Ves material ki je nakopičen v Štrekljevih »Slovenskih narodnih pesmih«, leži še neuporabljen. To menda pač samo zato, ker se nobenemu ni zdelo vredno, posvetiti tem napevom nekoliko časa. Zgodilo se je pa to v prepričanju, da so napevi tako nečitljivi, da bi jih človek na noben način ne mogel razbrati. Vsaj dr. Krek se je v »Novih akordih« prilično tako nekako izrazil, kar seveda ni res.

Ko že imamo izbrane pesmi, je važno, kako jih notiramo, ali drugače povedano, katerih variant se poslužimo. Ker se napevi na različnih krajih pojo različno, se je treba potruditi, da se izmed variant izsledi najboljša, ker še nikakor ni dovolj, da je nabiratelj pesem dobil med narodom. On mora tudi vedeti, kaj je dobil. (Primer slabe notacije: Gerbičev »Oj ta vojaški boben«.)

O harmonizaciji narodnih napevov se misli, da je dovolj, če je le kolikor mogoče primitivna. Ali v resnici je naloga harmonizatorja, podati umetniški vtis napeva, to je: dati s harmonizacijo napevu priliko, da se pokažejo na površju vse one točke, ki so zanj značilne. Kot višek neprimerne ravnanja z narodnimi napevi navajamo Parmove »Slovenske cvetke«, kjer najdeš napev pesmi »Oj ta vojaški boben« v tako škandalozni prireditvi, da se človek zdrzne nad to brutalnostjo. Glede obdelav narodnih napevov se tudi ne moremo ravno pohvaliti. Prireditve za zbor, v katere so uvedeni solisti, so od prve do zadnje ponesrečene, ker v nikakem oziru ne odgovarjajo zahtevam, ki jih ima prireditelj do napevov. Isto je z vsemi venčki in pot-puriji, ker si slede brezmiselno različni napevi brez vsake notranje motivacije. Splošno se govori, da ni v slovenskih napevih »nič samosvoježa«. Trdim, da to izvira samo iz dejstva, da nimamo dobrih prireditev in da so srbske narodne danes tako znamenite le radi tega, ker so doživele dobre prireditve. Da bi bile naše pesmi ravno tako imenitne, če bi že tudi toliko časa imele dobre prireditve, je zame gotovo. Ali nimamo jih.

Se enega vprašanja se moramo dotakniti. Ali je narodna pesem višek ali le predstopnja umetne. Če pomislimo, kakšen obseg in kakšno vsebino more imeti umetna narodna glasba in kako omejen je krog sredstev, ki stojijo ljudsko-narodni glasbi na razpolago, se moramo definitivno priklopiti mnenju, da je ljudsko-narodna pesem šele prva etapa v razvoju nacionalne glasbene umetnosti. Razumljivo je pa to tudi s stališča, da bi v slučaju, da je narodna pesem res višek, postalo defo umetne glasbe čisto brezmiselno in odveč. Ali jasno je, da človek ni ustvarjen zato, da od svojega postanka pa do groba obupno gleda v nebo. Umetna glasba je — kjer je razvita — od ljudsko-narodnih napevov bogatejša in pomembnejša. Vendar ima kultiviranje ljudsko-narodne pesmi pomen za zdravo glasbeno kulturo, ker ne nasprotuje tendencam umetnosti sploh, ampak jo zagovarja.

Marij Kogoj.

